

บทที่ 1

บทนำ : จิตวิทยาสำหรับครู

ผศ.ภาณุวัฒน์ ศิวะสกุลราช

1. วิชาชีพรู

This Photo by Unknown Author is licensed under [CC BY-NC](#)

วิชาชีพรู หมายถึง

- 1. มีการอุทิศตนให้กับผู้เรียน
- 2. มีความสามารถในการตัดสินใจในบริบทที่ซับซ้อนและไม่ชัดเจน : ครูต้องตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งมีความซับซ้อนมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย
- 3. มีการปฏิบัติที่ต้องไตร่ตรองวิเคราะห์ : จะตัดสินใจในข้อ 2 ต้องไตร่ตรองอย่างมาก
- 4. มีองค์ความรู้เฉพาะในวิชาชีพ : มีความรู้ในวิชาชีพรูตามที่ครุสภากำหนด

2. ธรรมชาติของการเรียนการสอน

- 2.1 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นพร้อมกันและมีหลายมิติ
 - สอนในเนื้อหาวิชาแล้ว
 - - ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
 - - พัฒนาการส่วนบุคคลของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเอง/นำตนเอง/กำกับตนเอง/ทำงาน/อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 2.2 มีความไม่แน่นอน พยากรณ์ยาก
 - ยากที่จะพยากรณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในชั้นเรียน และการกระทำของครูจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียน บ่อยครั้งที่ครูทำไปโดยที่ยังไม่แน่ถึงผลลัพธ์จะออกมา แต่หวังว่ามันดีที่สุดในขณะนั้น

- 2.3 มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณกำกับ
 - สาระความรู้ประกอบด้วย 1) หลักธรรมาภิบาลและความซื่อสัตย์สุจริต 2) คุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพครู และ 3) จรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด
 - และในด้านสมรรถนะ ครูจะต้อง 1) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกเป็นสาธารณะและเสียสละให้สังคม และ 2) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 2.4 มีผู้เรียนที่แตกต่างกัน
 - เช่น ความต่างด้านระดับเชาวน์ปัญญา บุคลิกภาพ ความสนใจ ระดับแรงจูงใจในการเรียน ภูมิหลังและประสบการณ์สังคม

3. จิตวิทยาสำหรับครู

- จิตวิทยาเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่ศึกษาถึงจิต (mind) และพฤติกรรมมนุษย์ (human behavior) อย่างเป็นระบบ
- ครูควรรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา 4 เรื่อง คือ
 - 3.1 ความหมายและประเภทของพฤติกรรม
 - 3.2 เป้าหมายหลักของวิชา
 - 3.3 ขอบข่ายของวิชา
 - 3.4 ทฤษฎีสำคัญทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

3.1.1 ความหมายของพฤติกรรม (Behavior)

- ทุก ๆ สิ่งที่คุณทำได้ซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรง (ทางกาย) การกระทำ เช่น เดิน วิ่ง นอน หรือกระโดด
- หรืออยู่ในกระบวนการทางจิตใจ ซึ่งไม่สามารถจะสังเกตได้โดยตรง เช่น ความคิด ความรู้สึก

3.1.2 ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ที่ต่างกัน ได้ดังนี้

การสังเกต

1. พฤติกรรมภายนอก : ปรากฏเห็นได้ชัดเจน (การกระทำ)

2. พฤติกรรมภายใน : ไม่ปรากฏให้สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน (ความคิด , ความรู้สึก)

กิจกรรม

- ขอตัวแทนนักศึกษา 3 คน แนะนำตัวและทำพฤติกรรม 1 พฤติกรรมให้เพื่อนดู อาจารย์และเพื่อนช่วยกันอธิบายพฤติกรรมนั้นตามความหมายและประเภทของพฤติกรรม (พฤติกรรมภายนอก , พฤติกรรมภายใน)

- ถ้าพูดไป เขาไม่รู้ อย่าพูดเขา
ว่าโง่งง่า งมเงอะ เซอะหนักหนา
ตัวของตัว ทำไม ไม่โกรธา
ว่าพูดจา ให้เขา ไม่เข้าใจ

ว.วชิรเมธี

การเกิด

1. **วุฒิภาวะ** : เกิดขึ้นโดยมีความพร้อมของ
ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดให้เกิด ไม่ต้องผ่าน
ประสบการณ์หรือการฝึกฝน เช่น คลาน
ตั้งไข่ (เริ่มหัดยืน)

2. **การเรียนรู้** : เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการ
ได้รับประสบการณ์และการฝึกฝน เช่น
ขี่จักรยาน ว่ายน้ำ

ภาวะทางจิต

1. **รู้ตัว** : เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตสำนึก
เช่น ดื่มน้ำ อ่านหนังสือ

2. **ไม่รู้ตัว** : เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับ
จิตไร้สำนึก หรือจิตใต้สำนึก หรือเป็นพฤติกรรมที่
ขาดสติสัมปชัญญะ เช่น ผัน ละเมอ

การแสดงออกของอินทรีย์

- 1. พฤติกรรมทางกาย** : เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยใช้อวัยวะของร่างกายอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแกว่งแขนขา
- 2. พฤติกรรมทางจิต** : เป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใน ไม่ได้แสดงออกมาให้เห็น เช่น ความคิด การเกิดอารมณ์

การทำงานของระบบประสาท

- 1. พฤติกรรมที่ควบคุมได้** : เป็นพฤติกรรมที่อยู่
ในความควบคุมและสั่งการด้วยสมอง เช่น เดิน
วิ่ง
- 2. พฤติกรรมที่ควบคุมไม่ได้** : เป็นการทำงานของ
ของอินทรีย์ที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ เช่น
สะอึก สะดุ้ง

3.2 เป้าหมายหลักของวิชา

- 3.2.1 บอกเล่า (To describe) : บอกว่าเกิดอะไรขึ้น
 - ช่วยให้รู้และบอกได้ถึงสาเหตุที่มาของพฤติกรรม
- 3.2.2 อธิบาย (To explain) : เล่าว่าเกิดขึ้นเพราะอะไร
 - เมื่อทราบถึงสาเหตุของพฤติกรรมจึงนำมาวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น
- 3.2.3 พยากรณ์ (To predict)
 - พยากรณ์ได้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในอนาคตจากความสัมพันธ์ของพฤติกรรม
- 3.2.4 ควบคุม (To control)
 - เสริมสร้างพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นไปในทางบวกหรือทางที่พึงปรารถนา

3.3 ขอบข่ายของวิชา

- จิตวิทยาพื้นฐาน (General Psychology)
- จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental psychology)
- จิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา (Learning psychology and Educational psychology) และ
- จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา (Guidance and Counselling psychology)

3.4 แนวคิดการเรียนรู้สำคัญทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

- 3.4.1 พฤติกรรมนิยม
 - การได้รับประสบการณ์ การเสริมแรง (reinforcement) และการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (stimuli) ในสภาพแวดล้อมและการตอบสนอง (response)
 - Thorndike Skinner
- 3.4.2 การรู้คิด
 - การได้ความรู้มา ผู้เรียนประมวลผลและซึมซับผล นำสู่กระบวนการปฏิบัติการคิดหรือกระบวนการทางปัญญา และสุดท้ายเก็บไว้เป็นความจำ
- 3.4.3 สร้างสรรค์นิยม
 - ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการจัดเรียงเรียงโครงสร้างทางความคิดใหม่
 - Piaget และ Bruner และกลวิธีการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 3.4.4 การเรียนรู้ทางสังคม

- เรียนรู้จากตัวแบบ (Model) จากการสังเกต และการเลียนแบบ
- Bandura

- 3.4.5 สังคมสร้างสรรค์นิยม

- การเรียนรู้และการรู้คิดตามบริบทจริง เน้นไปยังการให้ความสำคัญที่บริบทแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
- Vygotsky

- 3.4.6 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์

- พัฒนาจาก การเรียนรู้ทางสังคมและสร้างสรรค์นิยม
- ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ในสถานการณ์จริง มุ่งศึกษาประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นกับตนหรือประสบการณ์มือสอง ในแง่ของการจูงใจผู้เรียนและสนับสนุนการเรียนรู้

- 3.4.7 พหุปัญญา

- ปัญญาของคนมี 9 ด้าน ขึ้นกับว่าใครจะมีปัญญาด้านใดโดดเด่นและทุกด้านจะผสมผสานกันจนเป็นความสามารถเฉพาะตนของคนผู้นั้น
- Gardner

- 3.4.8 การเรียนรู้ในบริบทและชุมชนผู้ปฏิบัติ

- เน้นที่การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดในชุมชน เช่น การร่วมมือ การแก้ปัญหา การสร้างความเข้าใจ เข้าใจและไว้วางใจ ก่อให้เกิดทุนทางสังคมที่สนับสนุนสุขภาวะของสมาชิก
- Lave & Wenger

- 3.4.9 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

- จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขใหม่ของศตวรรษที่ 21

4. ความสำคัญของวิชาจิตวิทยาในวิชาชีพครู

- ครูสภา ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญที่ได้จากการเรียนวิชานี้ไว้ว่า **ครูสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ ใช้จิตวิทยาเพื่อความเข้าใจและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ**
- 4.1 ความหลากหลายของผู้เรียน
 - 4.1.1 ความหลากหลายด้านพื้นที่
 - 4.1.2 ความหลากหลายด้านความต้องการ
 - ผู้เรียนมีความต้องการที่หลากหลาย รวมถึงเด็กพิเศษ
 - 4.1.3 ความหลากหลายที่เกิดจากแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - ตลอดช่วงวัย

- 4.2 ประโยชน์ของจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอน
 - 1) ทำให้กระบวนการเรียนรู้ น่าสนใจขึ้นสำหรับผู้เรียน
 - 2) เข้าใจเจตคติของผู้เรียน
 - 3) ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีขึ้นนอกเหนือจากการใช้แบบประเมินผลเพียงอย่างเดียว
 - 4) ตัดสินใจในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 5) รักษาวินัยในชั้นเรียนได้
 - 6) สอนได้อย่างสร้างสรรค์กว่าเดิม
 - 7) กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือกันและกัน
 - 8) กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน
 - 9) ปลุกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เรียนโดยไม่ต้องใช้การบรรยายหรือสอนทางตรง
 - 10) จัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ